

Kayseri Milletvekili Muhittin Taner'in, Belediyelere bağılı elektrik işletmelerinin kazanç vergisiyle Muhasebei umumiye ve Arttırma, Eksiltme ve ihale kanunlarından muafiyetine dair kanun teklifi ve İçişleri, Bütçe, Bayındırlık ve Maliye Komisyonları raporları (2/51)

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Belediyeler tarafından idare edilmekte olan Elektrik müesseselerinin kazanç vergisi ve işletme bakımından içinde buldukları müşkül durumun izalesi için hazırladığım bir kanun teklifini mucip sebepleriyle birlikte ilişikte takdim eder ve kanuniyet kesbetmesi için icabeden muamelenin ifasına müsaadelerinizi derin saygılarımla rica ederim.

17 . XII . 1944

Kayseri Mebusu

Muhittin Taner

Mucip sebebler

Ekonomik, endüstriyel ve sosyal hayatımızda görmekte oldukları hizmet itibariyle çok önemli bir mevki işgal eden ve büyük bir ekseriyeti yabancı sermayedarların elinde bulunmuş olan Elektrik Şirketlerinin millileştirilmesi memleketimizin Cumhuriyet idaresine borçlu olduğu hizmetlerden birini teşkil etmektedir. Herkese bilinen ve takdir edilen bu hizmetin önemini daha fazla tebarüz ettirmek zait bir hareket olur.

Cumhuriyet nafiası bu idareleri yabancı sermayedarlardan kurtararak millî endüstri bünyemize ilhak etmek üzere ilk adımı İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel Şirketlerinin mübayaası ile atmış ve ondan sonra sırasıyla Bursa, Balıkesir, Edirne, Tekirdağ, Mersin Gaziantep, Ankara, Adana ve en nihayet de Temmuz 1943 tarihinde İzmir Elektrik ve Tramvay Şirketinin satın alınması suretiyle memleket ölçüsünde temin ettiği büyük başarılar serisini tamamlayarak bütün bu yabancı sermayeli Şirketleri millî varlığımız arasına katmıştır. Bu Şirketlerden sonra imtiyazları fesholunarak mahallî belediyelere devrolunan Şirketler meyanında Antalya, Malatya ve Trabzon gibi bazı Elektrik Şirketlerinin daha zikri icabetmekte ise de bunların yabancı sermaye ile bir alâkaları olmadığını burada belirtmek isterim.

Şirket idareleri zamanında bunların haiz oldukları imtiyaz mucibince mazhar oldukları kazanç vergisi ve gümrük rüsumu gibi bazı muafiyetlerin idamesi prensip itibariyle doğru görülmiyerek diğer millî müesseselerin tâbi tutuldukları mükellefiyetlerin bu idarelere de teşmili cihetine gidilmiş ve fakat müteaddit tarihlerde Yüksek Meclise kabul buyurulan kanunlarla bu İşletmelerin bir kaçına gördükleri hizmetlerin hususiyeti gözönünde tutularak bazı önemli kolaylıklar da gösterilmiştir. Filhakika:

	16 . VI . 1939 tarih ve 3645 sayılı kanunla İstanbul,
	16 . XII . 1942 » » 4325 » » Ankara ve Adana,
	5 . VI . 1944 » » 4583 » » (Md. 7) İzmir ve
en nihayet	21 . VI . 1944 » » 4596 » » da Antalya, Malatya

ve Trabzon Elektrik İdarelerine gösterilen % 12 kazanç vergisi kolaylığı Bursa, Balıkesir, Edirne

ve sair diğer birçok Elektrik İdarelerine teşmil edilmemiş ve bu suretle mahiyetleri itibariyle tamamen aynı olan bu idareler arasında bir muvazenesizlik husule gelmiştir. İlk ve son satın alınan müesseselere yapılan bu müsaadenin orada satın alınan aynı mahiyet ve meşguliyetteki müesseselere tatbik olunmaması hak bakımından da doğru görülemeyeceğinden ilişik kanun teklifini hazırlıyarak Yüksek Meclise arz edilmek üzere takdimini bir vazife telâkki ettim.

% 12 kazanç vergisi kolaylığından mahrum olan Elektrik İdareleri umumî hükümlere tâbi olarak kademeli kazanç vergisi tediyesiyle mükellef tutulmakta ve içinde bulunduğumuz bu ikinci cihan harbinin doğurduğu zaruretler dolayısıyla arttırılan vergiler yüzünden bu müesseselerden bir kısmının tediye ettiği kazanç vergisi hattâ % 70 gibi yüksek bir miktarı bile geçmektedir. Bu yüzden bunları işletmekte olan Belediyelerin içinde buldukları durum son derecede müşkül bir safha arz etmektedir.

Aynı mahiyet ve hususiyetteki işletmelerden bir kısmına gösterilen kolaylıklardan diğer bir kısmının istifade edememesi adalet bakımından doğru olamayacağı gibi işletmeleri çok müşkül bir durumda bırakan bu oldukça yüksek mükellefiyet bittâbii tarifeler üzerinde de tesirini göstermekte ve netice itibariyle sınıai mahiyetleri de yükseltmektedir.

Yurdumuzda bol ucuz elektrik temini için büyük hamlelerle tedbirler almak zorunda olduğumuz bir devirde elektrik enerjisi üzerine hattâ hiç bir vergi düşünmemenin daha doğru olacağı ve bu enerjiyi istihsal ve tevzi ile meşgul olan müesseselere de işlerini zorlatmayacak bir surette vergi bakımından kolaylıklar gösterilmesi ve aralarında bir muvazenesizlik meydana getirecek tefriklerden de kaçınılması lüzumu üzerine işaret etmek isterim. Birinci madde bu mülâhazalarla teklif edilmiştir.

Elektrik İşletmelerinin görmekte oldukları hizmetin mahiyet ve hususiyeti bunların Devlet ve Belediye mevzuatıyla idaresinden ziyade hususi kanun hükümlerine ve ticari usullere göre idaresini zaruri kılmakta olduğundan ve esasen yukarıda tarih ve numaralı yazılı kanunlarla satın alınarak Belediyelere devrolunan işletmeler için de bu zarurtlar tamamen kabul edilerek bu yolda hükümler de konulmuş olduğundan aynı mahiyette olan bu işletmelere de aynı müsaadelerin verilmesi gayesiyle ikinci madde teklif olunmuştur.

Hükümet veya Belediyelere menfaat temini ikinci derecede ehemmiyeti haiz olan bu müesseselerin ifasıyla mükellef buldukları çok mühim âmme hizmetini devamlı ve iyi bir surette görebilmeleri için diğer benzeri müesseselere verilen haklardan bunların da istifade etmesinin Yüksek Meclise kabul buyurulacağını kuvvetle ümit etmekteyim.

İçişleri Komisyonu raporu

T. B. M. M.
İçişleri Komisyonu
Esas No. 2/51
Karar No. 5

15 . XII . 1944

Yüksek Reisliğe

Eskişehir Elektrik Türk Anonim Şirketi imtiyazının kaldırılması hakkında Nafta Vekâletince hazırlanarak İcra Vekilleri kararı üzerine Yüksek Meclise arz edildiği Başvekâletin 14 Temmuz 1944 tarihli tezkeresinde bildirilen kanun lâyihası Nafta Encümeni mazbatasıyla birlikte Encümenimize tevdi kılındığından Nafta Vekili ve Dahiliye Vekâleti mümessili hazır olduğu halde okundu.

Lâyihanın Heyeti Umumiyesi üzerinde müza-

kereye girişmeden evvel, bu şirket imtiyazının kaldırılması bir kanun mevzuu olup olmayacağı düşünüldü :

Her ne kadar bazı şehirlere ait elektrik imtiyazlarının feshi hakkında 4596 numaralı bir kanun tedvin edilmiştir. Fakat kanunlarda tekâmülün, her lâyihayı emsal ile bağlanmaksızın başlı başına tetkik etmek yoluyla daha isabetli bir surette temin edilebileceği mülâhaza edildi ve lâyiha heyeti umumiyesinin müzakeresine ge-

çildi. Şöyle ki :

1. — Eskişehir Belediyesine, 4 Haziran 1335 tarihinde ve 60. sene müddetle şehri elektrikle tenvir etmek imtiyazı verilmiş ve imtiyaz mukavelesinin yedinci maddesi mucibince «Eskişehir Elektrik Türk Anonim Şirketi» teşkil edilerek bu imtiyaz o şirkete devredilmiştir.

Eskişehir Belediyesi, bu şirketin sahip olduğu hisse senetlerini son seneler zarfında tamamen satın almış ve mevcut tesisatı işletmeye filen başlamış bulunmaktadır.

İşte bu şirketle Hükümet arasındaki karşılıklı akit, vergi ve resim muafiyetini mutazammın bulunmasına göre feshedilmesi, Teşkilâtı Esasiye Kanununun 26 ncı maddesi hükmüne tevfiakan Büyük Millet Meclisinin bizzat ifa edeceği hususattan olduğu mucip sebepler lâyihasında beyan edilmektedir.

Halbuki; Bütün hisse senetlerini elinde topıyan Eskişehir Belediyesi karşısında hissedarları beş kişiden aşağıya düşmüş olan bu şirketin Ticaret Kanunu hükümlerine göre feshine şirket idare heyeti tarafından karar verilerek tasfiye heyeti teşkil edilmiş bulunduğu Nafra Vekili tarafından bildirildiğinden bu beyana göre şirketin artık hükmi bir mevcudiyeti ve ortada bahismevzuu olabilecek bir imtiyaz mukavelesi bulunmadığı açık bir hakikat olarak anlaşılmıştır.

Kaldı ki; bu şirkette hükmi mevcudiyetin devamı tasavvur edilse bile Teşkilâtı Esasiye Kanununun 26 ncı maddesi «İnhisar ve malî taahhüdü tazammun eden mukavelât ve imtiyazın tasdik ve feshi vazifesini Büyük Millet Meclisi bizzat kendi ifa edeceği» hükmünü vazetmiştir. Vergi muafiyeti ise hiç bir zaman malî taahhüdü tazammun eden bir vazife değildir. Ancak 2025 sayılı kanunun birinci maddesinde yazılı «Herhangi bir vergi veya resim muafiyetini tazammun eden bir imtiyaz» mukavelesinin ortadan kaldırılmasından ibarettir. Bu itibarla; inhisar mahiyeti ve bir malî taahhüt icabı bulunmayan bu imtiyaz mukavelesinin feshini bir kanun maddesi halinde Büyük Millet Meclisinin tasdikına arz etmek zait olduğuna karar verilerek birinci madde lâyihadan çıkarıldı.

II - 1580 numaralı Belediye Kanununun 19 ncü maddesinin 4 ncü fıkrası doğrudan doğruya yapılmak ve işletilmek şartıyla elektrik tesisatı

kurmak ve işletmek hak ve imtiyazını belediyelere tahsis etmiştir.

Eskişehir Belediyesi de filen el koymuş bulunduğu elektrik tesisatını bugün bizzat işletmektedir.

Nafia Teşkilât Kanununun 6 ncı maddesi; bu nevi müesseselerin kurulması, işletilmesi ve ve tarifelerinin tanzim edilmesi gibi hususlar için Nafia Vekâletinin salâhiyetini tâyin etmiş bulunmaktadır.

Bu sebeplerden dolayı lâyihaın ikinci maddesi, mevcut olan bir kanun hükmünü tekrardan ibaret bulunması itibariyle lâyihadan çıkarıldı.

III - Eskişehir Belediyesi Elektrik İşletmesinin, Arttırma ve Umumî Muhasebe Kanunları hükümleriyle bağlı olmamasını ve Dahiliye, Nafia Vekilliklerince tâyin edilecek muhasebe usullerine göre idare edilmesine dair olan lâyihaın 3 ncü maddesi, umumiyet itibariyle kabul olundu.

IV - Lâyihaın dördüncü maddesi; Eskişehir Elektrik İşletmesinin vergiye tâbi kârından yüzde 12 nispetinde kazanç vergisi alınmasına dairdir.

Bu maddenin müzakeresi sırasında; elektrik istihsal ve istihlâki-belediyelerin ifa edecekleri âmme hizmetlerinden birini teşkil etmekte olduğu Belediye Kanunu ile teyit edilmiş olmasına göre bu hizmeti ifa eden bir kısım belediyelerin kazanç vergisinin yüzde 12 ye tenzil edilmesi ve aynı hizmeti ifa eden diğer bir kısım belediyelerin tam vergi ile mükellef tutulması Belediye idarelerinde bir ikilik husule getireceği ve netice itibariye doğru bir tesis olmayacağı mütalâası açıklandı.

Bu mütalâa üzerine Maliye Vekilinin de müzakereye iştiraki lüzumlu görülerek encümene dâvet edildi. Bu sırada Kayseri Mebusu Muhittin Taner tarafından verilen ve belediyelerce işletilen elektrik müesseselerinden kazanç vergisinin yüzde 12 nispetinde tahsil edilmesi teklifini ihtiva eden kanun lâyihası da encümenimize tevdi kılındığından her iki lâyiha birleştirildi ve Nafia, Dahiliye ve Maliye Vekillerinin huzuriyle müzakereye devam edildi. Şöyle ki:

a) Belediye kanununda tadat edilen âmme hizmetlerini ifa etmek maksadiyle belediyeler tarafından kurulan âmme müesse-

selerinin faaliyetinde ticaret kâsrı aranmayacağına ve kazanç vergisi kanununda, ticari gaye takip etmiyen müesseseler mükellefiyetten hariç tutulduğuna göre belediyeler tarafından âmme hizmetini ifa maksadiyle kurulan müesseselerin kazanç vergisiyle mükellef tutulamıyacağı fikri dermeyan edilmiş ise de; pek geniş önemi olan bu teklifin bütçe varidatı üzerinde husule getireceği tesirin derecesi, Meclise tevdi edilmiş bulunan yeni Kazanç Vergisi Kanununun müzakeresinde derpiş edilmek üzere bu teklifin encümen mazbatasında bir temenni mahiyetinde zikredilmesi muvafık görüldü.

b) Maliye Vekili, memleketin refaha doğru ilerleyişinde büyük âmil olan ve bugün medeni ihtiyaçlar arasında pek önemli yer tutan elektrik tesislerinin gelişmelerini ve halkın daha ucuz istihlâk yapabilmelerini kolaylaştırmak için Belediyeler tarafından işletilmekte olan elektrik müesseselerinin kazanç vergisinden muaf tutulmaları hususundaki mütalâaya iştirak ederek bu muafiyetin, hususi kanunlarına göre yüzde 12 nispetindeki vergiyle mükellef bulunan belediye elektrik müesseselerine de teşmiline muvafakat gösterdi. Şu kadar ki; bu muafiyetin 1944 senesi bütçesinin varidat fashındaki miktar üzerinde tesir bırakmamasını hatırlatmağı da lüzumlu gördü.

c) Nafra Vekili, Belediyelerin kazanç vergisi mükellefiyetinde mevcut olan nispet ayrılığının ortadan kaldırılması isabetli bir karar olmakla beraber vergiden muaf tutulacak olan hasılatın, münhasıran elektirik tesisatının genişletilmesi ve sağlandırılması ve tarifelerinin tenzil olunması gibi hususlara tahsis edilmesi şartıyla takyit edilmesini teklif etti.

d) Encümenimiz, Belediyeler tarafından idare edilen elektrik işletmelerinin vergiden muafiyetini icap ettiren sebeplerin, hususi idarelerle köy idareleri ve belediyelerin iştirakiyle işletilen elektrik müesseseleri hakkında da varit olduğu mülâhazasıyla muafiyetin bu idarelere dahi teşmiline Maliye Vekilinin muvaffakatiyle karar verildi.

İşte bu sebeplere ve bu mütalâalara göre birinci madde hazırlandı.

Şu kadar ki; belediyelerin işlemekte oldukları bazı elektrik müesseseleri, aynı zamanda elektrik istihlâk eden tramvay ve tünel gibi tesisatı da memzucen idare etmektedir ki bunla-

rın muafiyet çerçevesi içine alınmaları için muhik bir sebep bulunmadığından muafiyetin, bu idarelerin malî bilânçolarına ait kazanç vergilerine şümulü olmadığından mazbatamızda sarahaten ifade edilmesine karar verildi.

Elektrik müesseselerinin vergiden muaf tutulması tasvip edilen sâfi kârlardan fazla kalacak hâsılatın alınacak vergi nispetinin yüzde 12 derecesinde olduğunun da kanun metninde zikredilmesi muvafık görüldüğünden lâyihaya ikinci madde olmak üzere o mealde bir metin ilâve edildi.

Hükümet lâyihasında bulunan ve yukarıda bahsi geçen Eskişehir elektrik işletmesinin muhasebe ve satılma işlerinden dolayı tâbi olacağı usul hakkındaki teklif; mülhak bütçe ile idare edilen bütün elektrik müesseseleri muamelelerine de tatbik edilmek kaydiyle geniş mânada olarak kabul edildi ve üçüncü madde metni o şekilde hazırlandı. Belediyeler tarafından mülhak bütçe ile idare edilen elektrik işletmelerinde hizmet gören müesseselerin memurlarını tâyin ve taltif gibi zâti muamelâtında tesadüf edilegelen ihtilâflara meydan kalmamak üzere müesseselerin bu husustaki salâhiyetlerinin Belediye Meclislerince tesbit edilmesi lüzumunu gösteren dördüncü maddenin ilâvesi muvafık görüldü.

Bazı şehirlerdeki elektrik müesseseleri hakkında mevcut olan hususi kanunların bu kanunla ilgili olmıyan hükümlerinin mahfuziyeti hakkında beşinci madde ile 6 ve 7 nci maddeler tanzim edildi.

Havalesi veçhile Bütçe Encümenine tevdi olunmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Komisyon Baş.	Baş. V.	Sözcü
Tekirdağ	Çoruh	Mardin
<i>C. Uybadin</i>	<i>A. Tüzün</i>	<i>E. Ergin</i>
Kâtip		
Giresun	Balıkesir	Bursa
<i>N. Osten</i>	<i>F. Tiritoglu</i>	<i>F. Güvendiren</i>
Elâzığ	Erzincan	Erzurum
<i>İ. Yalçın</i>	<i>Ş. Sökmensüer</i>	<i>N. Elgün</i>
Gazianteb	Gümüşane	Kars
<i>Dr. A. Melek</i>	<i>R. Güreli</i>	<i>E. Özoguz</i>
Kayseri	Konya	Malatya
<i>A. H. Kalaç</i>	<i>Ş. Ergun</i>	<i>E. Barkan</i>
Maraş	Sivas	Trabzon
<i>R. Kaplan</i>	<i>E. Dizdar</i>	<i>S. Abanozoglu</i>
Yozgad		Zonguldak
<i>S. Korkmaz</i>		<i>R. Karadeniz</i>

Bütçe Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Bütçe Komisyonu

Esas No. 2/51

Karar No. 74

11 . VI . 1945

Yüksek Başkanlığa

Eskişehir Elektrik Türk Anonim Şirketi imtiyazının kaldırılması hakkında Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararıyla ve Başbakanlığın 11 . VII . 1944 tarih ve 6/1924 sayılı yazısıyla Yüksek Meclise sunulup Bayındırlık ve İçişleri Komisyonlarınca incelendikten sonra havalesi gereğince Komisyonumuza tevdi buyurulan kanun tasarısı, Belediyelere bağlı elektrik işletmelerinin tâbi olacakları kazanç vergisine dair Kayseri Milletvekili Muhittin Taner'in kanun teklifi ile birleştirilerek, İçişleri, Bayındırlık ve Maliye Bakanlıkları temsilcileri hazır olduğu halde incelendi ve görüşüldü.

Hükümet tasarısı, bütün hisseleri Eskişehir Belediyesi eline geçmiş ve tasfiye haline girmiş olan Eskişehir Elektrik Türk Anonim Şirketinin imtiyazının feshine, belediye işletmesinin katma bütçe ile Arttırma, ve Eksiltme ve İhale Genel Muhasebe Kanunlarına tâbi olmaksızın idare edileceğine ve kazanç vergisinin bu vergiye tâbi kârın % 12 si nispetinde olacağına dair hükümleri ihtiva etmekte olup bu tasarı Bayındırlık Komisyonunca aynıyle kabul edilmiş, İçişleri Komisyonu ise raporunda belirtilmiş olan sebeplere dayanarak imtiyaz mukavelesinin feshi bir kanun maddesi halinde Büyük Millet Meclisinin tasdikına arzının lüzumsuz olduğuna karar verdikten sonra diğer maddeleri incelerken Kayseri Milletvekili Muhittin Taner tarafından verilen ve Belediyelere işletilen elektrik müesseselerinden kazanç vergisinin % 12 nispetinde tahsil edilmesi teklifini ihtiva eden kanun tasarısı da gelmiş bulunduğundan her iki tasarıyı birleştirerek görüşmelere devam etmiştir.

Bütçe Komisyonu görüşmelerinde İçişleri Komisyonunun hazırladığı metni esas ittihaz etmiştir. Ancak imtiyazın kaldırılması keyfiyetinin bir kanun konusu olup olmadığı hususunda bir karara varmazdan önce bu mesele hakkında Adalet Komisyonunun mütalâasını da almayı faydalı gördüğünden raporo bilâhara yazılmak üzere bu kısmın tasarıdan ayrılmasına karar veril-

miştir.

Elektrik tesislerinin genişletilmesi ve bugün genel bir ihtiyaç halini alan elektrikten halkın daha ucuz bir şekilde faydalanmasını sağlamak maksadiyle elektrik işletme müesseselerinin kazanç vergisi mevzuunda haiz olacakları muafiyetlere ve bunların dışında kalan vergiye tâbi olacak kazançların vergi nispetinin yüzde on iki olduğuna dair olan birinci madde Dahiliye Komisyonunun birinci ve ikinci maddeleri birleştirilmek ve bir tertip ve tasnif içine alınarak ikmal edilmek suretiyle bazı tadillerle yeniden yazılmıştır.

İkinci madde, birinci madde adı geçen taraflardan istenilen tramvay, tünel, havagazı işletmeleri veya müesseseleri hakkında Komisyonumuzca kabul edilen muafiyetlere dair olup bunların kazanç vergilerine de yüzde on iki nispeti tatbik edilecektir. Bu gibi müesseseler için muafiyet hududunun daha dar tutulması bunların elektrikle kıyas edilemeyecek derecede mahdut olmasından dolayıdır.

Üçüncü madde, Arttırma ve Eksiltme ve İhale Kanunlarıyla Genel Muhasebe Kanunundan ve Belediye muhasebe usullerinden ayrılmayı sağlayacak bir hükmü kapsamaktadır. Esas itibariyle İçişleri Komisyonunun üçüncü maddesinin aynı olmakla beraber elektrikten gayri diğer işletmeleri de içine almak suretiyle daha şumullü bir şekil verilmiştir.

Belediyeler tarafından katma bütçe ile idare edilen elektrik işletmelerinde hizmet gören müesseselerin memurlarını tâyin işlerinde tesadüf edileğelen ihtilâflara meydan kalmamak üzere müesseselerin bu husustaki yetgilerinin Belediye meclislerince tesbit edilmesine dair olan İçişleri Komisyonu metninin 4 ncü maddesi, maksadı sağlayacak mahiyette görülemediğinden kabul edilmemiştir.

Beşinci madde de lüzumsuzluğuna binaen çıkarılmıştır.

Geçici madde, Komisyonumuz tarafından ilâve edilmiş olup birinci ve ikinci maddeler hükümlerinin 1944 ve daha evvelki malî yılı vergilerine şumulü olmadığı belirtilmek maksadiyle yazılmıştır.

Havalesi veçhile Bayındırlık Komisyonuna verilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü
Kastamonu	Edirne	Tokad
T. Coşkan		H. N. Keşmir
Kâtip		
İstanbul	Aydın	Bitlis
F. Öymen	G. R. Alpman	B. Osmâ

Bolu	Diyarbakır	Diyarbakır
Dr. Z. Ülgen	R. Bekit	Ş. Uluğ
Eskişehir	Giresun	Giresun
Y. Abadan	M. Akkaya	A. Sayar
Hatay	İstanbul	İstanbul
H. Selçuk	H. Kortel	İ. H. Ülkümen
İzmir	Kütahya	Manisa
M. Birsal	H. Pekcan	F. Kurdoğlu
Rize	Samsun	Tokad
T. B. Balta	M. A. Yörüker	R. A. Sevengil
Trabzon	Urfa	Yozgad
M. S. Anamur	M. E. Tekeli	S. İçöz
Yozgad		Zonguldak
A. Sungur		E. Erişirgil

Bayındırlık Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Bayındırlık Komisyonu
Karar No. 8
Esas No. 2/51

18 . VI . 1945

Yüksek Başkanlığa

«Eskişehir Elketrik Türk Anonim Şirketi» imtiyazının kaldırılması hakkında Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulu kararı Başbakanlığın 11 . VII . 1944 tarih ve 6/1924 sayılı yazılarıyla yüksek Meclise sunulan ve Bayındırlık Komisyonunca konuşulduktan sonra İçişleri Komisyonunca meselenin incelenmesi sırasında Kayseri Milletvekili Muhittin Taner'in Elektrik işletmelerinin tâbi olacakları kazanç vergisine dair kanun teklifi ile birleştirilen kanun tasarısı; bu husustaki İçişleri ve Bütçe Komisyonlarının tutanakları; Maliye, İçişleri ve Bayındırlık Bakanlıkları temsilcileri hazır oldukları halde görüşüldü ve incelendi.

«Eskişehir Elektrik Türk Anonim Şirketi» imtiyazının kaldırılması keyfiyetinin, bir kanun konusu olmadığı hususundaki İçişleri Komisyonunun görüşü bir karara bağlanmasından evvel, Adalet Komisyonunun da mütalâasının alınmasına dair olan Bütçe Komisyonunun düşüncesi yerinde görülerek bu kısmın tasarıdan ayrılması ve Kayseri Milletvekili Muhittin Taner'in kanun teklifinin görüşülmesine geçilmesi komisyonumuzca da uygun görüldü. Ve bütçe Komisyonunun bu hususta hazırladığı metin esas tutu-

larak konuşma yapıldı.

Vazgeçilemez bir âmme ihtiyacı haline girmiş olan elektrik kudretinden halkın bol ve geniş bir şekilde faydalanabilmesi ancak ucuz istihsal ve tedarikine bağlı bulunduğu âşikârdır. Bunun için Elektrik İşletme idareleri veya müesseselerinin kazanç vergisinden ve hattâ halkın Elektrik istihlak ve buna ait diğer vergilerden muaf tutulması veya hiç olmazsa vergi nisbetinin azaltılması gerektiği tabii görülmüştür.

İl Özel İdareleri, Belediyeler, köyler veya bunların kurdukları birlikler veyahut adı geçenlere bağlı ve tüzel kişiliği olan kurumlar, veya adı geçenlerin yarıdan fazla hissesine sahip oldukları ortaklıklar tarafından işletilen elektrik işletme veya müesseselerinin kazanç vergisi konusunda haiz olacakları muafiyetlere ve bunların dışında kalan vergiye tâbi safi kârların; vergi nispetinin yüzde 12 olmasına dair Bütçe Komisyonunun hazırladığı birinci madde baş tarafına bir «İl» kelimesi ilâvesiyle aynen kabul edildi.

Yalnız elektrik tesisatının genişletilmesi, ıslahı, yenilenmesi için ayrılacak paraların kazanç vergisinden muaf tutulmasındaki maksat ve gayenin; bu gibi işletmeleri yapan özel ida-

reler, belediyeler ve köyler tarafından gözönünde tutularak bu işlere yeter derecede daima ödenek ayrılması hususunun teminini, komisyonumuz İçişleri ve Bayındırlık Bakanlıklarından bekler ve rica eder.

Aynı zamanda halkın elektrik kudretinden tam bir şekilde faydalanabilmesi için tarifelerin tâyin ve tesbitinde fazla kâr temini cihetine gidilmemesinin sağlanmasını da Bayındırlık Bakanlığından diler.

Birinci maddede adı geçen idareler tarafından işletilmekte olan tramvay, tünel ve havagazı işletmeleri veya müesseselerinin tesisatının genişletilmesi ve yenilenmesine ayrılacak paralar çıkmaksızın elde edilecek safi kârlardan yüzde 12 kazanç vergisi alınması ve 2729 sayılı kanun gereğince asgari kâr haddine tâbi olmaları hakkında Bütçe Komisyonunca hazırlanan ikinci madde aynen kabul edilmiştir.

Ancak günden güne aşınmakta, bozulmakta ve

kendi kendini yemekte olan tramvay, tünel ve havagazı tesislerinin ıslahına ve yenilenmesine gereken ödeneklerin her yıl kâfi miktarda ayrılmasının sağlanması; tesisatın emniyetle ve ıktasız işletilebilmesi bakımından çok önemli olduğunu belirtmeyi Komisyonumuz bir vazife bilmiştir.

Bütçe Komisyonunca hazırlanan 3 nci, geçici, 4 nci, 5 nci maddeler aynen kabul edilmiştir.

Havalesi veçhile Maliye Komisyonuna vermek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Bayındırlık Ko. Baş.	Sözcü.	Kâtip
Eskişehir	İsparta	Kayseri
İ. Arukan	A. Aydar	M. Taner
Ankara	Kars	Konya
A. Baytin	Dr. E. Oktay	F. Gökmen
Manisa	Maraş	Niğde
O. Erçin	H. R. Tankut	H. Mengi
Urfa		Zonguldak
R. Soyer		Dr. R. Barkın

Maliye Komisyonu raporu

T. B. M. M.
Maliye Komisyonu
Esas No. 2/51
Karar No. 17

20 . VI . 1945

Yüksek Başkanlığa

«Eskişehir Elektrik Türk Anonim Şirketi» imtiyazının kaldırılması hakkında Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanıp Bakanlar Kurulu kararı ve Başbakanlığın 11 . VII . 1944 tarih ve 6/1924 sayılı yazılılarıyla Yüksek Meclise sunulan ve Bayındırlık Komisyonunca konuşulduktan sonra İçişleri Komisyonunca meselenin incelenmesi sırasında Kayseri Milletvekili Muhittin Taner'in Elektrik işletmelerinin tâbi olacakları kazanç vergisine dair kanun teklifi ile birleştirilen kanun tasarısı ve bu husustaki, İçişleri, Bütçe ve Bayındırlık komisyonları raporları teklif sahibi ve Maliye Bakanlığın temsilcisi hazır oldukları halde görüşüldü ve incelendi.

«Eskişehir Elektrik Türk Anonim şirketi» imtiyazının kaldırılması keyfiyetinin bir kanun konusu olmadığı hususundaki İçişleri Komisyonunun görüşü bir karara bağlanmadan evvel Adalet Komisyonunda mütalâasının alınması

na dair olan Bütçe Komisyonunun düşüncesi yerinde görülerek bu kısmın tasarıdan ayrılmış olması komisyonumuzca da uygun bulunduğundan Kayseri Milletvekili Muhittin Taner'in kanun teklifinin görüşülmesine geçildi.

Bu hususta Bütçe Komisyonunca hazırlanan ve Bayındırlık Komisyonunca da birinci maddesine bir (İL) kelimesi ilâvesiyle aynen kabul edilmiş olan metin esas tutularak konuşma bu metin üzerinde yapıldı.

Verilen izahattan özel kanunlarındaki hükümlerden faydalanarak bazı elektrik idareleri yüzde 12 nispetinde kazanç vergisine tâbi tutulduğu halde bunların dışında kalmış olan bir kısım idarelerden Genel hükümlere dayanılarak zamları ile birlikte yüzde 70 den fazla vergi aranmakta olduğu anlaşılmış ve aynı mahiyetteki işletmeler arasında vergi yükü bakımından hâsıl olan bu muvazenesizlik teklif adaletine uygun görülmemiş

olduğundan gerek bu adaletsizliğin giderilmesi lüzumu gerekse elektriğin memleket ölçüsündeki ekonomik faydaları ve halkımızın bu kudrete daha bol ve geniş mikyasta kavuşmasının sağlamak ihtiyacı gözönünde tutularak tasarının bu işletmelerin teessüs ve inkişafına tahsis edilmek üzere özel bir hesaba alınan kârlarının vergiden muafiyetine ve bu kârların başka bir işe ayrılan kısımlarıyla bu hesaba alınmayan sâfi kârların da yüzde 12 nispetinde kazanç vergisine tâbi tutulmasına mütedair olan birinci maddesi ile dayandıkları mucip sebeplere göre uygun bulunan di-

ğer maddeleri komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

Kamutaya arzedilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Maliye Ko. Başkanı	Bu Sözcü	Kâtip
İstanbul	İzmir	Ankara
A. Bayındır	Ş. Adalan	M. Aksoley
Afyan K.	Antalya	Kastamonu
S. Yurdkoru	Dr. G. Kahraman	H. Çelen
Malatya	Tokad	
M. N. Zabcı	C. Kovalı	

KAYSERİ MİLLETVEKİLİ MUHİTTİN TANNER'İN TEKLİFİ

Belediyelere bağlı Elektrik İşletmelerinin tâbi olacakları kazanç vergisiyle Arttırma, Eksiltme Kanunlarından muafiyetine dair kanun teklifi

MADDE 1. — Gerek Hükümet tarafından muhtelif kanunlara dayanılarak satın alınıp mahâlî Belediyelere devrolunan ve gerekse halen Belediyeler tarafından işletilmekte bulunan Elektrik Müesseselerinin bu işletmelerden mütevellit kazanç vergisi bu vergiye tâbi kârının % 12 si nispetinde almır.

MADDE 2. — Birinci maddede sözü geçen İşletme Müesseseleri Muhasebei Umumiye, Arttırma ve Eksiltme ve İhale Kanunlarıyla Belediye

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Elektrik İşletme Müesseseleri hakkında kanun lâyihası

MADDE 1. — Hususi İdareler, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birlikler ve iştirak ettikleri şirketler tarafından işletilen elektrik müesseselerinin malî bilâncolarına göre hasıl olan safi kârdan, tesisatın genişletilmesine ve yenilenmesine sarfetmek üzere ayırdıkları paralar ve satın alma taksitleri ve belediye hisseleri müessesenin masrafları arasına geçirilir. Bunlar, kazanç ve asgari mükellefiyet vergi ve zamlarına tâbi tutulmaz.

Bu muafiyet, 1944 malî yılına ait vergilere şamil değildir.

MADDE 2. — Birinci maddede yazılı olan elektrik müesseselerinin kazanç vergisinden muaf tutulan kısım haricindeki safi kârlardan alı-

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Elektrik işletme müesseseleri hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Özel idareleri veya belediye-ler veya köyler veya bunların kurdukları bir-likler tarafından veyahut adı geçenlere bağlı ve tüzel kişiliği olan kurumlar veya adı geçen-lerin yarısından fazla hissesine sahip oldukları ortaklıklar tarafından işletilen elektrik işlet-me veya müesseselerinin:

I - A) Satınalma bedel ve taksitlerinin ödenmesine;

B) Bu bedel ve taksitlerin veya bakiyelerini- nin ödenmesi için yapılan ödünç alma borçları- nın ödenmesine;

C) Tesisatın genişletilmesine veya yenilen- mesine;

Karşılık olarak özel hesaba alınan kârları kazanç vergisi ve zamlarıyla buhran vergisi zammına tâbi tutulmaz.

II - Bu işletme veya müesseselerin birinci fıkrada yazılı hesaba alınmayan sâfi kârları ile bu hesaba alınıp da birinci fıkrada yazılı hu- suslardan başka bir işe tahsis veya tefrik edi- len kısımlardan % 12 kazanç vergisi alınır.

III - Bu işletme veya müesseseler 2729 sa- yılı kanun ile alınan asgarî mükellefiyet vergi- sine tâbi değildir.

MADDE 2. — Birinci maddede adı geçenler taraflarından işletilen tramvay, tünel ve hava- gazı işletme veya müesseseleri hakkında birin-

BAYINDIRLIK KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

MADDE 1. — Baş tarafına «İl» kelimesi ilâve edilmek üzere Bütçe Komisyonunun birinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bütçe Komisyonunun 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teklif

Muhasebe Nizamnamesine tabi değildir.

İç. K.

nacak vergi nispeti yüzde 12 dir.

MADDE 3. — Mülhak bütçe ile idare edilen elektrik müesseselerinin muameleleri arttırma, Eksiltme ve İhale ve Muhasebe Umumiye Kanunlarına ve belediye muhasebe nizamnamesi hükümlerine tâbi değildir. Alım ve satım işleri Dahiliye ve Nafia Vekâletlerince konulacak usullere göre idare edilir.

MADDE 4. — Belediyeler ile Belediye birlikleri tarafından idare edilen mülhak bütçeli elektrik müesseseleri memurlarının zat işlerine müteallik hususlarda müessesenin salâhiyeti derecesi belediye meclislerince tâyin olunur.

MADDE 5. — Elektrik imtiyazlarının satın alınmasına ve Belediyelere devredilmelerine dair 3645, 3688, 3689, 4011, 4325, 4483, 4596 sayılı kanunların, bu kanuna alınmamış olan hükümleri mahfuzdur.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinden meridir.

MADDE 4. — Bu kanunun hükümlerini icraya Dahiliye, Maliye ve Nafia Vekillikleri memurdur.

MADDE 6. — Bu kanun neşri tarihinden meridir.

MADDE 7. — Bu kanunun hükümlerini icraya Dahiliye, Nafia ve Maliye Vekilleri memurdur.

Ba. K.

ei maddenin birinci bendinin (C) fıkrasıyla III neü bendi hükümlerinden maada diğer hükümleri uygulanır.

MADDE 3. — Birinci maddede adı geçenler tarafından işletilen elektrik, havagazi, tramvay ve tünel işletme veya müesseseleri bütün işlerinde 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunuyla Genel Muhasebe Kanunu hükümlerine ve belediye muhasebe usullerine tâbi değildirler. Bunların hesap ve alım satım işleri İçişleri ve Bayındırlık Bakanlıklarınca müştereken konulacak usullere göre idare edilir.

GEÇİCİ MADDE — Birinci ve ikinci maddeler hükümleri 1944 ve daha evvelki malî yıl vergilerine şamil değildir.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu kanunu İçişleri, Maliye ve Bayındırlık Bakanları yürütür.

B. K.

MADDE 3. — Bütçe Komisyonunun 3 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE — Bütçe Komisyonunun geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Bütçe Komisyonunun 4 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Bütçe Komisyonunun 5 neü maddesi aynen kabul edilmiştir.